

**BADIIY ASARNI SAHNALASHTIRISHNING O'ZIGA XOS
XUSUSIYATLARI**

Tojkarimova Moxiraxon Anvarjon qizi

*Qo'qon Universiteti Boshlang'ich ta'lim
yo'nalishi 2-kurs talabasi*

moxiratojkarimova660@gmail.com

Azamova Dilzoda To'xtamurod qizi

*Qo'qon Universiteti Boshlang'ich ta'lim
yo'nalishi 2-kurs talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Boshlang'ich sinf o'quvchilari faoliyatida muhim o'rin egallagan va bolalarni badiiy-estetik jihatdan samarali tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega bo'lgan tadbirlardan yana biri badiiy asarlarni sahnalashtirish haqida fikir yuritiladi. Boshlang'ich sinflarda sahnalashtirish uchun mashhur ertaklarni tanlab olish juda muhim xisoblanadi. Xalq ertaklari ibratli va sodda tilda yaratilganligi sababli ular o'quvchilarning sahna asarlarini bemalol qo'yishga imkon beradi.

Kalit so'zlar: Ertaklarni sahnalashtirish, badiiy asar, teatr, she'riy, nasriy, pozitsiya, obraz.

Abstract: In this article, one of the events that occupy an important place in the activities of primary school students and are important in the effective education of children in an artistic and aesthetic sense is the staging of artistic works. It is very important to choose famous fairy tales for staging in primary classes. Since folk tales are created in instructive and simple language, they allow students to easily put on stage works.

Key words: staging of fairy tales, artistic work, theater, poetic, prose, position, image.

Абстрактный: В данной статье одним из мероприятий, занимающих важное место в деятельности учащихся начальных классов и имеющих значение для эффективного воспитания детей в художественно-эстетическом смысле, является постановка художественных произведений. Очень важно выбирать известные сказки для постановки в начальных классах. Поскольку народные сказки созданы поучительным и простым языком, они позволяют учащимся легко ставить на сцене произведения.

Ключевые слова: постановка сказок, художественное произведение, театр, поэтика, проза, позиция, образ.

KIRISH:

Badiiy asarlarni sahnalashtirish – badiiy asar mazmunini dramaturgiya shaklga o'zgartirish bo'lib, unda asar g'oyasi harakatlar, qahramonlar xarakterining to'qnashuvi orqali ifodalandi. Bu jarayonda asar qahramonlari xarakterining to'qnashuvi ularning xulq-atvori, ular o'rtasidagi umumiy suhbat (dialog)larda aks

etadi. Badiiy asarlarni sahnalashtirish quyidagi asosiy maqsadlarga erishishga imkon beradi:

1. Ta'limiy maqsad: bolalarni ertaklar bilan tanishtirish, qahramonlar va ularning harakatlarini tahlil qilish, baholashga o'rgatish.
2. Rivojlantiruvchi maqsad: ertaklarni sahnalashtirish orqali bolalarning tasavvuri, diqqati, xotirasi, hissiyoti va nutqini rivojlantirish, ularda muloqot malakalari va jismoniy faollikni tarbiyalash.
3. Tarbiyaviy maqsad: bolalarda badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ularda xalq og'zaki ijodi namunasi – ertaklar orqali estetik didni shakllantirish, do'stlik va o'zaro yordam tuyg'ularini tarbiyalash.

Bolalarda kattalar bilan hamkorlikda teatr faoliyati ko'nikmalarini rivojlantirish bolalar, ota-onalar, o'qituvchilar, musiqa rahbarining birgalikda sahna asarini qo'yish, ustozlar oldida rollarni taqdim etish, chiqishlarini tashkil qilish va hokazolarda namoyon bo'ladi.

ASOSIY QISM:

Boshlang'ich sinflarda ertaklarni sahnalashtirishda tayyorgarlik jarayoni muhim ahamiyatga ega. Bunda o'qituvchi yoki musiqa o'qituvchisi asosiy vosita sifatida kartochkadan foydalanadi. Kartochkalar sahnalashtirilgan ertaklar to'g'risidagi asosiy ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Ularda sahna asarlarining maqsadlari, atributlari va bezaklari ko'rsatiladi. Ertaklarni sahnalashtirishda tayyorgarlik jarayonida o'qituvchi yoki musiqa o'qituvchisi o'quvchilarga tanlangan ertakda yoritilgan mavzuni muhokama qiladi, shuningdek, voqea va personajlar bilan tanishtiradi. Sahnalashtirish uchun turli materiallar: xalq va muallif ertaklari, she'riy yoki nasriy asarlardan foydalanish mumkin.

Teatr pedagogikasi bolalarni tarbiyalashda shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni o'z ichiga oladi va kattalar bilan ijodiy muloqot jarayonida bolaning subyektiv pozitsiyasini ta'minlashga xizmat qiladigan sharoitni yaratadi. Gumanistik pozitsiya nuqtai nazaridan, barcha bolalar iqtidorli, shu sababli tarbiyachi hamda musiqa rahbarining vazifasi har bir bolaning iste'dodini ochib berish, unda o'ziga bo'lgan ishonchni qaror toptirish, muvaffaqiyatini his qilish imkoniyatini berishdir. Boshlang'ich yosh davrida bolani kattalarning e'tibori, g'amxo'rliqi, mehri bilan o'rab olish juda muhimdir. Mehr-muhabbat bo'lgan muhitda ulg'aygan bolalarda hissiy kechinmalar uyg'onadi. Ular dunyoga ishonch, atrofdagilarga mehr bilan

munosabatda bo'lish zarurligini anglab etadi. Teatr bolalar uchun eng ta'sirchan san'at turlaridan biri. Obrazga kirgan bola turli rollarni o'ynaydi, ko'rgan va uni qiziqtirgan narsaga taqlid qilishga harakat qiladi va bundan hissiy zavq oladi. Tomoshabinlar oldida sahnada tez-tez sodir bo'ladigan chiqishlar bolaning ijodiy kuchi va ma'naviy ehtiyojlarini ro'yobga chiqarishga, erkin bo'lish va o'z-o'zini hurmat qilishga o'rgatadi. Ijrochi va tomoshabin funksiyalarining almashinishi bolaga o'rtoqlariga o'z pozitsiyasini, mahoratini, bilimini, tasavvurini namoyish etishga yordam beradi. Teatrlashtirilgan o'yin va tomoshalar bolalarda qiziqish va osonlik bilan tassavurga berilishini ta'minlaydi. Ularni o'zining va boshqalarning xatolarini payqash, baholashga o'rgatadi. Bolalarda mustaqil fikr shakllanadi. Ularni omma oldida ifodalashni, borliqni yanada yorqinroq his qilishni o'rganadi. Boshlang'ich sinflarda ertaklarni sahnalashtirish dastur asosida amalga oshiriladi. Dastur to'rt o'quv yiliga mo'ljallanadi.

XULOSA:

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinflarning faoliyatida badiiy asarlar, ertaklarni sahnalashtirish, ya'ni, teatr faoliyati ham muhim o'rin tutadi. Ertaklarni sahnalashtirish bolalarni teatr madaniyati qoidalari bilan tanishtiribgina qolmay, bolalarda badiiy-estetik did, idrok, qobiliyatni rivojlantiradi. Ularning hissiyotini tarbiyalaydi. Hissiy kechinmalarga ega bo'lgan bolalarda borliqqa, atrofdagilarga nisbatan ijobiy munosabat shakllanadi, nutq rivojlanadi, tengdoshlar bilan muloqot qilishni o'rgatadi. Qolaversa, ertaklarning sahnalashtirilishi bolalarda badiiy asarlarni o'qitishga bo'lgan qiziqishni rivojlantiradi. Shu sababli boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun sevimli bo'lgan ertaklarni sahnalashtirishga e'tibor qaratish maqsadga muvofiqdir. Bu boradagi faoliyatning dastur asosida bosqichma-bosqich amalga oshirilishi esa boshlang'ich sinflarda teatr faoliyatini tashkiliy-metodik jihatdan to'g'ri tashkil qilinishini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Tojikarimova Moxira Anvarjon qizi, & Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li. (2023). BOSHLANG'ICH TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLARNING MAQSAD VA VAZIFASI. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1(1), 658–660. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.671>
2. Tojikarimova Moxira Anvarjon qizi, & Valiyeva Nargiza. (2023). TARBIYA JARAYONIDA OILA MAHALLA HAMDA TA'LIM MUASSASALARINING

- O'ZARO HAMKORLIGI. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1(1), 637–639. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.665>
3. Tojkarimova Moxira. (2023). BOLALARNING PSIXOLOGIK RIVOJLANISHIDA ELEKTRON RESURSLARDAN FOYDALANISH. International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Perspectives, 1(1), 20–25. Retrieved from <http://izlanuvchi.uz/index.php/iz/article/view/5>
 4. Tojkarimova, M. A. qizi. (2023). BOSHLANG'ICH TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR. Educational Research in Universal Sciences, 2(16), 824–828. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/5106>
 5. Badiiy o'qishning maqsad va vazifalari. (2024). YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 54-59. <https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/60>
 6. BADIY O'QISH VA DRAMA FANI HAQIDA UMUMIY MA'LUMOTLAR. (2024). YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 49-53. <https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/59>
 7. BOSHLANG'ICH SINFLARDA TA'LIMNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH. (2024). YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 67-71. <https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/63>
 8. BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARIGA TA'LIM BERISHDA KO'RGAZMALI METODLARDAN FOYDALANISH USULLARI. (2024). YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(1), 60-62. <http://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/61>
 9. DRAMA VA UNING TURLARI. YOIT. 2024;2(1):76-81. Accessed January 29, 2024. <https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/65>
 10. Tojkarimova Moxira Anvarjon qizi, & Jumanova Shahnoza Ikromjonovna. (2023). UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA JORIY ETILGAN YANGI DARSLIKLARNING AFZALLIK JIHLARI. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1(1), 661–663.
 11. Ikromjonovna, J. S. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARGA TA'LIM BERISH JARAYONIDA ZAMONAVIY METOD VA VOSITALARNING AHAMIYATI. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 581-583.
 12. JS Ikromjonovna, X Muazzamxon "O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI" Educational Research in Universal Sciences 2 (14), 806-81

13. Tursunboy o'g'li, N. J., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). O 'ZBEKISTONNING JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO 'LISH UCHUN UZOQ YO 'LI VA XITOIY TAJRIBASI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 1, 43-47.
14. Axadjon o'g'li, A. A. (2023). ZAMONAVIY AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING MUAMMOLARI VA YECHIMLARI. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 333-338.
15. Maxliyoxon, O. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIM O 'QUVCHILARIDA BADIY O 'QISH TEXNIKASINI RIVOJLANTIRISH. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 39-45.
16. Maxliyoxon, O., & Kumush, E. (2024). DRAMA ORQALI MA'NAVIYAT SARCHASHMASIDAN XABARDOR BO'LISH. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 33-38.
17. Maxliyoxon, O., & Xonzodabegim, I. (2024). BOSHLANG 'ICH TA 'LIMDA SAHNALASHTIRISH FAOLIYATINING O 'RNI. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 64-68.
18. Maxliyoxon, O., & Shohsanam, R. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIM O 'QUVCHILARINING FIKRLASH SALOHİYATINI OSHIRISHDA ERTAKLARNING AHAMIYATI. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 58-63.
19. Maxliyoxon, O., & Mohinaxon, E. (2024). BADIY O 'QISH FANINI BOSHLANG 'ICH SINF O 'QUVCHILARIGA O 'QITISHDAGI QIYINCHILIKLAR VA YECHIMLAR. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 52-57.
20. Maxliyoxon, O., & Sarvinoz, O. (2024). BADIY O 'QISH VA DRAMA O 'QUV KURSINING MAQSAD VA VAZIFALARI. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 27-32.